

asche zaak
ze kerken,
f niet ge-
g zeer ge-
oordeel van
op het sub

der Synode

der psal-

at onze ker-
melodieën
ht zich ook
gwijzen der

h zingen

e conclusie
een beslis-
zingen der
rijheid der

er ons on-
rop de Sy-
willen wij
t nader be-

ANCKEN.

is van de
ik goede
llen kunnen
isatie-pogin-

schrijven,
en de Ned-
nog steeds
onjuist te

na mogelijk
prong onzer
haar huidige
komst.

an de Prot.
1, maar ook
en we eerst
kerk in deze

ang ontdekt
len, dat wij
ren wij, dat
het vleesch

t „daarom“
tus nu zóó
ligt in Zijn
, waarom,

en masjaal
der hoogste
den voet
t niet meer,
len masjaal
slachtoffer.

meed dood,
er, wanneer

Zijn eigen
rg, die eerst
vaarom“ uit.

zich niet
H. Hij heeft
lossen aan
met het oor-
tus geleden,
pel, ook van
treng al uw
om — dat
in God.

masjaal nog

jaal is voor
doods, ten
king tot de
oor elk, die
het groote
len maaltijd
edigen leidt
altijd brood
t worden in
handen at,
idit Hij Zijn
tal...

dat Chris-
ntketend ge-

Naar den aard dezer artikelen kan ik hier na-
tuurlijk geen breed opgezet historisch verhaal ge-
ven, maar wil ik alleen trachten, de groote lijnen
der historie te teekenen, en daarin die gegevens
te markeeren, die voor later tijd van beteekenis
zullen blijken te zijn.

Van Indië is voor ons eerst sprake, toen Vasco
de Gama het in 1498 ontdekte. Dan blijft het ge-
durende de 16de eeuw onder de Portugeezen. Zij
brachten op last van den paus Alexander VI het
Roomsch-Katholicisme in de overzeesche gewesten.

De gansche 16de eeuw heeft de Roomsche Kerk
hier, met verschillende geestelijke orden, Domini-
canen, Franciscanen, e.a., maar vooral toch met
de orde der Jezuïten, met kracht, met toewijding
en met niet zoo geringe vrucht, in alle deelen van den
Indischen Archipel, maar met name toch wel in de
Molukken, gearbeid. De beroemdste van de mannen,
die zich aan dit werk gegeven hebben, is zeker
wel Franciscus Xaverius, een Jezuïet, ongeveer 1550.

In universeel en katholiek als de Roomsche Kerk
is, dacht ze er niet aan, zich uitsluitend bezig te
houden met de geestelijke verzorging van de sche-
pelingen, de eigen volksgenooten. Aanstands stelde
zij als haar grootste doel vast: de kerstening
der inheemsche bevolking; de plantatio
eccliesiae; de planting ook in deze landen van de
éene, groote, heilige, algemeene Moederkerk, waar-
toe zoowel de gevestigde Roomschen, als de nieuw-
bekeerden uit de heidenen zouden behooren.

En zoo kwam van meet af het Christendom tot
het Oosten in de gestalte van de Kerk. Het
waren de dienaren der Kerk, de geestelijken, die
hun ordgewaad droegen, die den heidenen het
Evangelie verkondigden; en bij hun bekeering de-
den de heidenen hun intrede in de gemeenschap
der Christelijke wereldkerk.

Bij duizendtallen zijn de menschen toen gedoopt.
En al mogen de overgangen van het heidendom
tot de Roomsche Kerk, naar het gebruik der oude
tijden, niet vrij geweest zijn van politieke, oeco-
nomische en gezagsinvloeden; al mogen ook de op-
gegeven cijfers niet steeds op enkele duizenden
na nauwkeurig zijn; al was ook — tenslotte — de
diepte van het Christendom niet overal even
groot,.... dit alles neemt niet weg, dat we wel
met zekerheid kunnen zeggen, dat de Roomsche
Kerk in de 16de eeuw een bloeiperiode in
Indië heeft gekend. Zij heeft in deze gewesten
pioniersarbeid verricht, en door haar is er van het
begin der 16de eeuw af reeds sprake van de Chris-
telijke Kerk in Indië. Dat is iets wat we niet mogen
vergeten, en dat voor elke kerkhistorische bescho-
wing van Indië van belang te achten is. Toen de
Hollanders in het begin van de volgende eeuw in
Indië kwamen, was de arbeid der Roomsche Kerk

richt bereid is, door te gaan, nu wordt ons haast
vanzelf wel duidelijk, waarom Hij heeft gezwe-
gen in het Sanhedrin, toen de valsche getuigen
dien masjaal over den tempel, te breken en te
restaureren binnen drie dagen, tegen Hem in het
geding brachten. Jezus heeft op die beschuldiging
gezwegen. De Bijbel zegt: Doch Jezus zweeg
stil. En dit beteekent nu: Hij laat den ma-
sjaal in het Sanhedrin onverklaard.

Het verhaal zelf is bekend genoeg.

De bekende tempel-raadselspreuk was in geding
gebracht door valsche getuigen. Toen kwam Ka-
jafas Jezus tekst en uitleg vragen.

Of — eigenlijk is dit nog niet eens waar.

Had hij maar tekst en uitleg gevraagd. Dan zou
Jezus hem geantwoord hebben door eerst den zu-
veren tekst van Zijn masjaal nog eens, op bevel
van de overheid, die Hij eerbiedigt, te herhalen.

Maar het verschrikkelijke is, dat Kajafas, hoewel
rechter, in het geheel niet naar den
„tekst“ vraagt. Hij vraagt alleen, en dan for-
meel, den uitleg; maar of de tekst, gelijk men
hem hier gaf, onzeker is of niet, dat laat hem
verder koud. Immers, voor het Sanhedrin waren
inzake dien „tekst“ de getuigen niet een-
stemmig. De één gaf den masjaal van Jezus
alzóó, de ander aldus weer. De tekst stond nog
volstrekt niet vast. Een getrouw rechter zou nu
vóór alle dingen eerst den zuiveren tekst hebben
willen vaststellen; pas daarna voegt de vraag naar
naderen uitleg. Maar wat zal deze rechter? Zie, hij
stuift al op, en vraagt verontwaardigd, of de Naza-
rener maar eens uitleggen wil, wat Hij met dat
wonderlijke woord bedoeld heeft. En zonder ver-
der te letten op de onzekerheid van den tekst
van Jezus' rede, hoopt hij een uitleg te hooren,
waaruit een keten van verderf zal zijn te smeden
voor dezen raadselspreker.

Dezen uitleg weigert Jezus nu.

Want Christus gaat in Zijn profetisch werk op
eigen wegen. Indien het Hem behaagt, den ma-
sjaal te spreken zonder uitleg, dan is dat Zijn recht.
Het kenmerkende van den masjaal is
immers juist, dat het een tekst is zon-
der uitleg; en dat daardoor de menschen, die
cerlijk luisteren, en onderzoeken willen, gedwón-
gen worden den letterlijken tekst ongerept te be-
waren, omdat anders de uitlegging voor hen hope-
loos verloren is? Meent Kajafas nu waarlijk, dat
Christus Zijn eigen teksten begraaft onder een

vóór hen zeer goed merkbaar, en tot op zekere
hoogte heeft het hun Christelijken en kerkelijken
arbeid vergemakkelijkt. En dat het Christendom,
door Rome gebracht, niet overal maar even opper-
vlakkig was, kan toch zeker wel blijken uit het
feit, dat velen, toen een moorddadige tegenstand
van den Islam openbaar werd, trouw aan de Kerk
zijn gebleven, en den martelaarsdood zelfs verko-
zen boven afval van de Kerk.

Wij krijgen den indruk, dat de kracht der
Kerk in deze eeuw school allereerst in haar
vele, uitnemende geestelijken, die zich met volle
toewijding aan het werk der Zending gaven; maar
voorts ook juist hierin, dat ze Zendingkerk was,
zich richtend tot en wortel schietend in de inheem-
sche bevolking. Waar één van deze beide factoren
ontbreekt (de geschiedenis van latere eeuwen be-
wijst het telkens weer), blijft de Kerk in Indië een
vrij kwijnend bestaan lijden, komt ze althans niet
als Kerk tot haar recht.

Was ze toendertijd als Kerk van Europeanen blij-
ven bestaan, zoo zou ze zeker al heel weinig be-
teekend hebben, want vooreerst was het getal der
Europeesche bevolking maar zeer gering, maar ten
tweede was vooral het gehalte van die eerste naar
Indië trekkende Europeanen niet al te best. Het
ruw en zedeloos optreden der Portugeezen nam de
bevolking al meer tegen hen in, zoodat de Hollan-
ders in het begin der 17de eeuw zelfs met vreugde
als verlossers werden begroet. Het leven der Wes-
terlingen deed het bestand der Kerk veel kwaad.

Als de zwakheid der Kerk in deze eeuw
moeten we wel vóór alles noemen, wat ook later
de Kerk nog zooveel ellende zou brengen: het stu-
pen op de macht der Overheid; het nauw verbon-
den zijn van politiek en religie. Men zag er gansch
niet tegen op, de heidenen met den sterken arm der
Overheid te dwingen tot het Christendom over te
gaan. Privileges werden toegekend aan degenen,
die Christen werden; straffen werden opgelegd aan
degenen, die het heidendom bevorderden. De Mooij
vertelt in zijn Geschiedenis der Prot. Kerk in Ned-
Indië, I, 14, dat zelfs Xaverius aan den koning
van Portugal schreef: „Ja, ik vraag van Uwe Ma-
jesteit, een plechtigen eed te zweren dat iedere
Gouverneur, die verzuimt ons heilig geloof te ver-
breiden, bij zijn terugkeer in Portugal met jaren-
lange hechtenis gestraft zal worden en zijne be-
zittingen zullen worden gekonfiskeerd en voor wel-
dadige doeleinden verkocht“.

En toen de macht in Indië dan ook overging
van de handen der Portugeezen in die der Hollan-
ders, was het met de Roomsche Kerk als vanzelf
gedaan. De 17de en 18de eeuw behooren in Indië
vrijwel uitsluitend aan het Protestantisme, dat de
Hollanders hier in den vorm der oude Gereformeer-

ontijdigen uitleg? Neen; wel zal Christus straks
den éénen grooten uitleg van Zichzelf geven,
die al Zijn redenen in haar kern verklaart, en het
geheim er van onthult; dat zal zoo straks geschie-
den, als Hij zegt, en zweert, de ware Messias te
zijn. Maar Zijn masjaal, — dien laat Hij
staan; dat is Zijn recht, omdat hij behoorde tot
Zijn ambt. Geen overheid zal ooit Hem kunnen
dwingen tot verloochening van wat Zijn ambtswerk
was.

En dit is nu het element van Christus' actieve
gehoorzaamheid: Hij handhaaft Zijn ma-
sjaal: Jezus zweeg stil.

Wat dit in Zijn proces beteekent, kunnen wij
misschien het gemakkelijkst ons indenken, wan-
neer wij een oogenblik ons afvragen, hoe het zou
gegaan zijn, als Jezus niet gezwegen had, doch
in plaats daarvan haarfijn verteld had, wat Hij
bedoeld had met Zijn masjaal; dat n.l. Zijn li-
chaam de tempel was, dien de menschen breken
zouden, en dien Hij zelf zich in drie dagen weder
op zou richten.

Indien Christus op dit oogenblik, aan deze
menschen, dezen volledige uitleg gegeven had,
dan zou Hij ditmaal geen woord gesproken heb-
ben ter rechter tijd.

Maar de Rechtvaardige Israëls kent tijd en wijze.
Raadselspreuken, en gelijkenissen, worden, om
te beginnen, slechts verklaard, aan wie zijn hart
begeerig open doet; slechts zulk een mensch is
tot hooren in staat. Maar hier, in de vergadering
der Sanhedristen, hier zijn de on-ontvanke-
lijke harten. Hier zijn de vogels, die geen zaaden
pikken op den dorrevloer der gerechtigheid, doch
die azen op verdorvenheden.

Bovendien, wat zouden de gevolgen zijn ge-
weest, als Jezus nu voluit, „vrij uit“, gesproken
had over dit bepaald onderdeel van Zijn profet-
ische rede? Indien Christus in dit beslissend uur
in tegenwoordigheid van al die getuigen naar Zijn
eigen lichaam had gewezen, en gezegd had:
„hier is de ware tempel, breekt dien maar
af, en Ik zal hem in drie dagen restaureren“,
dan zou Jezus onherroepelijk schade hebben gedaan
zoowel aan het Sanhedrin, als aan zichzelf.

Over elk van die een enkel woord.
Aan het Sanhedrin zou Christus door on-
tijdige onthulling van den masjaal schade hebben
toegebracht.

de Kerk brachten. Het Roomsch-Katholicisme werd
eenvoudig verbannen, en den Roomschen de toe-
gang tot Indië ontzegd.

Toch verklaart dit niet alléén de verdwijning
der Roomsche Kerk.

Meer dan eenige Kerk der Reformatie, steunt de
Roomsche Kerk op haar geestelijkheid. Wordt nu
in het begin der 17de eeuw die geestelijkheid ver-
bannen, dan blijkt eigenlijk eerst recht, dat de
kracht der Kerk in de 16de eeuw meer in haar
geestelijkheid, dan in haar leken, de Christenen
uit de heidenen, rustte. Duizenden immers vielen
terug tot den Islam of tot het heidendom; even-
zeer duizenden gingen over tot het Protestantisme.

En ook dit feit wordt pas weer goed verstaan,
als men bedenkt van hoe grooten invloed hierop ge-
weest is het gedrag der Europeanen in Indië: ener-
zijds was het lichtzinnig gedrag der Europeanen
geweest, dat den tegenstand en het opdringen van
den Islam weer ontketend had; anderzijds hadden
de heiden-Christenen zulk een afschuw gekregen
van de levensopenbaring der Europeesche, Room-
sche Christenen, dat ze gemakkelijk te bewegen wa-
ren, deze Kerk los te laten voor een andere, be-
tere, Christelijke Kerk, n.l. de Gereformeerde. Hoe
bedrogen zouden ze echter hier later weer mee
uitkomen, want al spoedig zou blijken dat de ge-
dragingen der Hollandsche Gereformeerden niet veel
beter waren dan die van de Roomsche Portugee-
zen. Toch heeft dit alles er toe meegewerkt, dat
de Roomsche Kerk spoedig en gemakkelijk plaats
maakte voor de Geref. Kerk.

Van beteekenis is de Roomsche Kerk in de 16de
eeuw ongetwijfeld geweest; maar wel moeten we
hier aan toevoegen: van weinig blijvende
beteekenis.

Om haar echter zooveel mogelijk recht te doen,
moeten we hier nu tenslotte nog wel tweeërlei op-
merking aan toevoegen.

En dat is wel allereerst deze, dat nogmaarnan-
weliks een eeuw Zendingdrijven voor een Kerk
maar zeer weinig is; met name in een tijd, toen
de Zendingsmethode nog maar zeer gebrekkig was,
en gemakkelijk niet veel anders dan naam-Christe-
nen maakte.

Men vergeet niet, dat, in het begin, van metho-
disch, stelselmatig arbeiden eigenlijk nog geen spra-
ke was; dat men stond voor de moeilijkheden met
de taal, die eerst na jaren worden overwonnen; dat
men voor het eerst deze volkeren het Christendom
verkondigde.

Maar ten tweede zullen we ook te letten hebben
op een specifiek Roomsche Zendingshouding, die
we vinden tot op den huidigen dag, en die....
veel tijd vraagt, hetgeen de Roomsche Kerk in de
16de eeuw niet gegeven werd.

Want Hij zou dan geprofeteerd hebben, dat het
Sanhedrin voorzeker Zijn gezegend lichaam breken
zou, en den dood over Hem doen komen. Hij zou
getoond hebben, dat dit Hem zelf voor jaren reeds
duidelijk was; dat de ijzeren wil van God, die
daar boven de wolken zit, het alzóó bestuurd had,
en dat het hoog decreet van verkiezing en verwer-
ping, de praedestinatie van dien hoogen God van
louter welbehagen, Hem hiertoe van eeuwigheid
reeds aangewezen had.

Maar dit zou, in deze plaats en op dit uur, een
verkeerde prediking zijn geweest.

Niemand toch heeft met de verborgen dingen
te maken; slechts de geopenbaarde zijn de
maatstaf van ons doen en laten. De verborgen
dingen zijn voor den Heere, en de ge-
openbaarde voor ons en onze kinderen.
En de geopenbaarde dingen, de heilige boe-
ken, de profeten samen, ze gaven duidelijk genoeg
het richtsnoer aan van handel en wandel, ook voor
het Sanhedrin. De openbaring over den Messias was
zóó sufficient geweest, dat, ware zij ge-
hoorzaam, Jezus niet zou gekruisigd zijn door
de oversten der wereld. Daarom zwijgt Christus
over de verborgen dingen; zou Hij wijzer of barm-
hartiger zijn dan God, die door het Woord onder-
wijst? Zou dat barmhartig zijn geweest, als
Christus had gezegd: gij zijt met Mij gepredesti-
neerd tot deze uwe ure? Ach neen, het is verboden,
het zou de hoogste wreedheid zijn, alzóó te spre-
ken. Jeruzalem wordt heden aan Egypte gelijk
(Op. 11:8). Dat weet de Christus. Welnu, hoe
spreekt God tot Egypte? Hoor: de Schrift
zegt wel tot Farao: „hiertoe zijt gij geboren, hiertoe
heb Ik u verwekt, opdat Ik in u Mijn kracht
bewijzen zoude en opdat Mijn naam verkond-
igd worde over de gansche aarde“ (Ex. 9:16,
Rom. 9:17). Maar met dit woord kan elke
farao twee kanten uit. Gods kracht kan
bewezen worden, zoowel in farao's opgang,
als in Zijn ondergang; zoowel in zijn bekeering
als in zijn verharding. En Gods naam kan
over de gansche aarde verkondigd worden, niet
alleen over het graf van een farao heen, maar ook
bij de opneming van een farao in het Vaderhuis.
Nooit geeft God aan eenig mensch een profetie van
diens toekomstig verderf. Praedestinatie is Gods
grote worsteling tegen fatalisme, en de verkon-
diging daarvan is het ook. Want Hij heeft gepre-
destineerd óók tot verantwoordelijkheid.

Nooit wordt iemand aangezegd, dat zijn verderf
volkomen zeker is en dat hij ligt onder het on-